

HET ONTSTAAN VAN EEN SYMBOOL

Ik heb op deze plaats al eens eerder geschreven over het ontstaan van soorten (Natuurhist. Maandbl. 77(6): 101). Ik stelde daarbij dat soorten op geheel verschillende wijze kunnen ontstaan. Veel soorten blijken namelijk van het ene moment op het andere te ontstaan, zonder dat er van enige evolutie sprake is. Veel soorten "ontstaan" namelijk pas op het moment dat zij ontdekt worden en nadat hun beschrijving in daarvoor in aanmerking komende vakliteratuur is gepubliceerd. Eén van de bekendste soorten zoogdieren is ook op deze wijze "ontstaan". Aardig detail daarbij is bovendien dat het in dit geval gaat om het "ontstaan op verzoek".

De bijeenkomst van Kring Maastricht van het Genootschap op 6 november jl. gaf mij aanleiding om nog eens na te gaan hoe een van de bekendste en zeldzaamste diersoorten werd ontdekt en daardoor "ontstond". Deze bijeenkomst werd georganiseerd in samenwerking met het Wereld Natuur Fonds Nederland. U zult direkt begrijpen dat het onderwerp van deze redactionele overweging het ontstaan van de Reuzenpanda betreft.

De Reuzenpanda — het voorvoegsel hoort er echt bij om verwarring met de donkerbruine in het Oostelijk deel van de Himalaya levende Kleine panda te voorkomen — werd ontdekt door de Franse priester Armand David. Later zou deze pater vooral bekend worden doordat een "nieuw soort" hert naar hem vernoemd zou worden: het Pater Davidshert of Milu. In 1862 werd David door de Orde der Lazaristen (of in kerkrechtelijk jargon: Congregatie der Missie) uitgezonden naar China, waar deze orde al langer werkzaam was om het evangelie onder de armen te verkondigen en vervolgens over die armen geestelijken aan te stellen. Of pater David een begaafd en succesvol missionaris was, is niet aan mij om te beoordelen; een succesvol bioloog bleek hij in ieder geval wel te zijn! In slechts twaalf jaar ontdekte hij maar liefst 58 soorten vogels, een honderdtal soorten insecten, tal van plantesoorten en enkele soorten zoogdieren, waaronder ook de Reuzenpanda. Het betrof "ontdekkingen op verzoek": het beroemde Parijse Museum voor Natuurlijke Historie (dat in de jaren zeventig van de vorige eeuw zijn belangstelling voor onze Mosasaurus ook met succes bekroond zag) had Pater David namelijk verzocht om eens uit te zien naar interessant materiaal voor de museale kollekties. En zo geschiedde met voornoemd resultaat.

De pater heeft zijn ontdekking vrijwel zeker nooit zelf in levende lijve aanschouwd. Zijn eerste exemplaar betrof een door jagers op 11 maart 1869 meegenomen geprepareerde huid. David onderkende direkt dat deze pels van een bijzonder dier afkomstig moest zijn. Uit zijn snel gemaakte aantekeningen is een begin van een beschrijving te destilleren: "zeer groot volgens mijn jagers" en "met kleine oren, zeer korte staart, tamelijk korte vacht en sterk behaarde voetzolen". Ook de kleurverdeling beschreef pater David nauwkeurig: wit, met de oren, staartpunt, de vier poten en rondom de ogen zwartbruin; het zwart van de poten is op de rug verbonden door een smalle streep. Het tweede exemplaar heeft David ook niet levend gezien: het betrof een jong dier dat door jagers op verzoek van de pater was gevangen (vermoedelijk op 23 maart van hetzelfde jaar). Maar om het gemakkelijker te kunnen transporteren was het dier maar gedood. In totaal wist David drie Reuzenpanda's te bemachtigen, die allen naar Parijs werden gezonden.

Pater David doopte zijn vondst *Ursus melanoleucos*, wat zoveel betekent als "zwartwitte beer". Al binnen een jaar bleek de Reuzenpanda echter geen beer te zijn maar te behoren tot het geslacht *Alluropoda*, hetgeen op zoveel neerkomt als "met kattevoeten". Met name Chinese biologen beschouwen de Reuzenpanda echter als een geheel op zichzelf staande soort binnen een eigen geslacht en eigen familie. Maar dat de Chinezen er zelf ook niet goed uitkomen blijkt bijvoorbeeld uit één van de namen waaronder de Reuzenpanda door bekend is: Xiong-mao. Dit betekent zoveel als beer-kat.

De Reuzenpanda was in 1869 echter definitief "ontstaan". Jaren later zou deze soort een wereldberoemd symbool worden. U weet wel waarvoor. Het World Wide Fund for Nature (toen nog World Wildlife Fund) koos de Reuzenpanda als embleem. In het wild komen er nog slechts zo'n duizend voor. Op kopjes, lepeltjes, stropdassen, enz. en als knuffel "beer" komt dit symbool echter massaal voor. Het symbool overleeft het wel maar bleek enige tijd geleden iets veranderd te zijn. Naar mijn smaak iets minder vriendelijk.

DOUWE TH. DE GRAAF

VERSLAGEN VAN DE MAANDELIJKSE BIJEENKOMSTEN

TE HEERLEN OP 12 SEPTEMBER

Na het welkomstwoord van de voorzitter, de heer Bult, was het woord aan de leden. De heer Orbon had tijdens een grotonderzoek in Frankrijk op on-

geveer 50 m diepte veel grote muggen aangetroffen. Hij vroeg zich af welke soort het hier betrof. Geen der aanwezigen wist echter hier het antwoord op. Daarna vertoonden een aantal leden dia's.

De heer Adams opende de rij met opnamen van rupsen van diverse vlinder-

soorten. De als eerste vertoonde rups betrof die van Koninginnepage (*P. machaon*), die op (wilde) Peen (*Daucus carota*) leeft en in zuidwestelijk Zuid-Limburg nog voorkomt. De rupsen van de daarna getoonde dagvlinders: Kleine vos (*I. io*), Atalanta (*V. atalanta*) en de Gehakkelde aurelia (*P. c-album*), komen vooral op Grote brandnetel (*Ur-*